

REPUBLIKA SLOVENIJA
DRŽAVNI SVET

Komisija za kulturo, znanost, šolstvo in šport

Številka: 010-02-12/2022/6
Ljubljana, 7. 7. 2022

EPA 153-IX

Komisija Državnega sveta za kulturo, znanost, šolstvo in šport je na podlagi drugega odstavka 56. člena Zakona o Državnem svetu (Uradni list RS, št. 100/05 - uradno prečiščeno besedilo, 95/09 - odl. US in 21/13 - ZFDO-F in 81/18-odl. US) ter 20. člena Poslovnika Državnega sveta (Uradni list RS, št. 70/08, 73/09, 101/10, 6/14, 26/15, 55/20, 123/20 in 67/22) sprejela naslednje

M n e n j e

k Predlogu Zakona o spremembah in dopolnitvah Zakona o Radioteleviziji Slovenija (ZRTVS-1E), nujni postopek

Komisija Državnega sveta za kulturo, znanost, šolstvo in šport je na 16. izredni seji 7. 7. 2022 obravnavala Predlog Zakona o spremembah in dopolnitvah Zakona o Radioteleviziji Slovenija (ZRTVS-1E), ki ga je v obravnavo Državnemu zboru po nujnem postopku predložila Vlada.

Komisija predlog zakona **podpira**.

Glavni cilj predloga zakona je zagotovitev popolne institucionalne in programske avtonomije RTV Slovenija (v nadaljevanju: RTVS) oz. novinarske avtonomije in uredniške neodvisnosti, ki je temelj za delovanje nacionalne radiotelevizije kot javnega zavoda posebnega kulturnega in nacionalnega pomena. Z novelo se spreminja ureditev organov vodenja, upravljanja in nadzora RTVS in določajo ustrezne zakonske varovalke z namenom, da v programske, organizacijske in druge najpomembnejše odločitve RTVS ne bodo imeli možnosti posegati ne politika, ne gospodarstvo, ne katerekoli družbene skupine. Navedeni cilji sledijo zahtevam Ustavnega sodišča, ki je v številnih odločbah v zvezi s položajem, organizacijo in financiranjem RTVS poudarilo, da se mora politika vzdržati vsakršnih nedopustnih posegov v svobodo izražanja kot enega od ključnih institucionalnih pogojev učinkovitosti demokratičnega procesa in da mora zakonodajalec zagotoviti programsko, organizacijsko in finančno samostojnost javnih medijev – še posebej tistih, ki jih ustanovi država z namenom zagotoviti uresničevanje ustavne pravice državljanov do javnega obveščanja in obveščenosti. Predlog zakona namesto obstoječega programskega in nadzornega sveta uvaja enoten organ upravljanja in nadzora – Svet RTVS. Predlog zakona določa pogoje in zahteve, ki jih morajo izpolnjevati člani Sveta RTVS, in sicer so to mdr. strokovna usposobljenost, osebna integriteta in moralni ugled, ustrezna izobrazba, nekaznovanost, odsotnost vsakršnega konflikta interesov. V svet bodo lahko imenovane osebe, ki lahko s

svojim znanjem, ugledom in dosežki na kulturnem, izobraževalnem, znanstvenem ali drugem področju družbenega življenja prispevajo k dobremu delovanju in krepitvi ugleda javne radiotelevizije doma in v tujini. Svet RTVS bo tako sestavljalo 17 članov, pri imenovanju katerih bodo imeli odločilno vlogo javnost oz. civilna družba in zaposleni na RTVS. Štiri člane bodo izmed sebe na neposrednih volitvah izvolili zaposleni RTVS (enega za področje informativne dejavnosti, enega za kulturno-umetniške dejavnosti, enega za tehniko in dejavnost oddajnikov in zvez ter enega za digitalni razvoj), enega člana pa bo imenoval Svet delavcev. Preostalih 12 članov bodo na podlagi javnih pozivov imenovali italijanska in madžarska narodna skupnost, predsednik Republike Slovenije, Državni zbor (dva člana, strokovnjaka s področja vzgoje in izobraževanja oziroma kulture in medijev na predlog Odbora za izobraževanje, znanost, šport in mladino oz. Odbora za kulturo), SAZU, Nacionalni svet za kulturo, Olimpijski komite Slovenije, Informacijski pooblaščenec, Svet za trajnostni razvoj in varstvo okolja ter Varuh človekovih pravic. Novela uvaja finančni odbor kot posvetovalno telo Sveta RTVS s petimi člani, ki jih bo imenoval Svet RTVS na predlog Ministrstva za finance, Ministrstva za kulturo, Sveta delavcev RTVS, Združenja nadzornikov Slovenije in Zveze računovodij, finančnikov in revizorjev Slovenije. Po predlogu zakona bo generalnega direktorja zamenjala štiričlanska uprava, katere član bo tudi delavski direktor. Direktorjema radia in televizije se pridružuje še direktor digitalnih vsebin, saj se krepí vloga digitalnih medijev. Novela spreminja postopek imenovanja odgovornih urednikov, pri čemer se zahteva predhodno posvetovanje s člani uredništva, novinarji in drugimi programskimi delavci; uzakonja se tudi pristojnost Sveta RTV Slovenija v zvezi z imenovanjem varuha pravic gledalcev in poslušalcev.

Komisija se je seznanila s stališčem vodstva RTVS, ki zlasti opozarja na neutemeljenost nujnega zakonodajnega postopka pri sprejemanju predloga zakona – brez javne razprave, saj naj za to ne bi bilo ustrezne ustavne in poslovniške podlage. Vodstvu se zdi sporno, da novela zakona predvideva prenehanje mandatov vseh organov upravljanja in nadzora RTVS (programskega in nadzornega sveta, generalnega direktorja, direktorjev televizije in radia). Pri tem v vodstvu opozarjajo na ukrep posega v svoje ustavno- in upravno-pravne varovane mandate, torej v pridobljene pravice članov omenjenih organov, pri čemer predlagatelj ni opravil testa sorazmernosti oz. ustrezno pretehtal javne koristi, da bi lahko posegel v pridobljene pravice. V vodstvu menijo, da bi morali v spreminjanje zakona, ki bistveno posega v pravni položaj RTVS, vključiti javnost, gledalce in bralce – plačnike programov, ki bi morali imeti možnost povedati, kakšno javno radiotelevizijo želijo. Opozarjajo tudi na neskladnost predloga glede štiričlanske uprave s sistemsko zakonodajo, ki ne predvideva kolektivnega poslovodnega organa v javnem zavodu.

Komisija se je seznanila z mnenjem Sveta delavcev RTV Slovenija, ki podpira cilje predloga zakona, da se iz javnega medija umika večinski neposredni vpliv politike in povečuje delavska participacija. Svet delavcev predlaga, da se delavska participacija uskladi z Zakonom o sodelovanju delavcev pri upravljanju tako, da se poveča število članov predstavnikov delavcev s predlaganih 5 na 7 (po Zakonu o sodelovanju delavcev pri upravljanju število delavskih predstavnikov v nadzornem svetu ne sme biti manjše od ene tretjine članov in ne večje od polovice vseh članov); da delavskega direktorja v upravni odbor imenuje Svet delavcev; da je član uprave tudi tehnični direktor, saj tehnika, produkcija, razvoj in inženiring predstavljajo pomembne dejavnike pri izpolnjevanju poslanstva javne radiotelevizije, enakovredno strokovno-

programskemu vodenju, da je član finančnega odbora poleg predstavnika Sveta delavcev tudi predstavnik zaposlenih, izvoljen na neposrednih volitvah in da se zagotovi večja uredniška in institucionalna avtonomija pri imenovanju odgovornih urednikov. Svet tudi predlaga, da se uredi financiranje Javnega zavoda RTV Slovenija in predlaga povišanje prispevka na podlagi letne uskladitve z inflacijo in rastjo življenjskih stroškov.

Komisija se je seznanila z mnenjem in pripombami Koordinacije novinarskih sindikatov RTVS, Sindikatov novinarjev Slovenije, Društvom novinarjev Slovenije, Aktivom novinarjev informativnega programa in Pravne mreže za varstvo demokracije, ki podpirajo spremembo načina vodenja, upravljanja in nadzora RTVS ter namen predlagatelja po depolitizaciji javne radiotelevizije oz. da strankarska politika ne bo imela več glavne vloge pri sestavi organov upravljanja. Podpirajo predlagano okrepitev vloge zaposlenih na RTVS in javnosti, uzakonitev statusa Varuha pravic gledalcev in poslušalcev ter vzpostavitve finančnega odbora kot posvetovalnega telesa Sveta RTVS. Opozarjajo, da predlog zakona ne vključuje nekaterih njihovih predlogov, za katere menijo, da bi jih bilo treba vključiti v nujne spremembe zakona. Predlagajo, da bi morala biti s predstavnikom v Svetu RTVS zastopana tudi razvedrilno-športna dejavnost, ki je sestavni del programa RTVS, dosega veliko število gledalcev ter utrjuje pomen javne radiotelevizije med raznolikim občinstvom. Menijo, da zastopstvo Sveta delavcev v Svetu RTVS ni potrebno, saj vlogo Sveta delavcev utrjuje že delavski direktor, ki naj ne bi bil hkrati član Sveta delavcev. V organizacijah predlagajo soglasje članov uredništva k imenovanju in razrešitvi odgovornega urednika.

Komisija se je seznanila z mnenjem Sindikata delavcev radiodifuzije Slovenije, ki predloga zakona ne podpira. V sindikatu predvsem poudarjajo, da je vodenje RTVS vse od osamosvojitve nenehno pod političnim vplivom predstavnikov vladajoče politike, ki poskuša v vseh organih upravljanja in vodenja uveljaviti svoj vpliv. Avtonomija in neodvisnost RTVS sta nenehno na preizkušnji, zlasti gre za spor med programskim svetom in ustvarjalci informativnega programa, zato bi moral predlog zakona popolnoma preprečiti vpliv strankarske politike, obenem pa predvsem urediti stabilnost financiranja RTVS. V sindikatu izpostavljajo, da bi morali več pozornosti nameniti uredniškim standardom in standardom poročanja ter kakovosti ostalih programov, ne pa se osredotočati le na način in etiko dnevnega poročanja.

* * *

Komisija podpira depolitizacijo javne radiotelevizije in njeno avtonomijo in neodvisnost. Ostaja pa pomembno vprašanje, kako to neodvisnost zagotoviti in kako preprečiti možnost neposrednega strankarskopoličnega vpliva ali celo pritiska na programsko in uredniško politiko. Način vodenja, upravljanja in nadzora ter sestava vodstvenih organov je lahko vedno diskutabilen; člani komisije tudi predlagajo, da bi veljalo med predlagatelje članov Sveta RTVS vključiti tudi Državni svet, ki je predstavnik različnih interesov. Strinjali so se, da je nujen nov upravljavski model za zagotovitev neodvisnosti RTVS od vpliva političnih strank, katerih interesi niso vedno v sozvočju z interesi javnosti oz. s slovenskimi nacionalnimi interesi. Komisija posebej opozarja, da je treba zagotoviti stabilno financiranje, da bo lahko javna radiotelevizija opravljala javno službo kot javni zavod posebnega kulturnega in nacionalnega pomena. Kakršnakoli sprega s strankarsko politiko in neodgovorno

poslovanje ter ravnanje na sploh je članom povsem nesprejemljivo in škodljivo z vidika javnosti in slovenskih nacionalnih interesov, saj opravljanje javne radijske in televizijske službe zagotavlja demokratične, socialne in kulturne potrebe državljanov.

Komisija pri tem predvsem opozarja, da se razprava o RTVS v veliki večini osredotoča zlasti na njen informativni program, ki je sicer najbolj podvržen poskusom političnega vplivanja, premalo pa se ob zakonskih spremembah poudarja pomen javne radiotelevizije na izobraževalnem, kulturnem in znanstvenem področju. Dejavnost javne radiotelevizije je več kot le uresničevanje pravice do verodostojnega obveščanja, nacionalna radiotelevizija s svojimi izobraževalnimi, mladinskimi in otroškimi oddajami vzgaja in izobražuje, promovira znanost in njene dosežke, omogoča dostopnost kulturnih dogodkov najširšemu občinstvu, promovira kulturo in je pomembna za ohranjanje in razvoj slovenskega jezika, obenem pa s svojim bogatim arhivom prispeva k nacionalni dediščini in identiteti. Državni svetniki še menijo, da bi bilo treba med tiste, ki imenujejo člane Sveta RTVS, vključiti tudi Kulturniško zbornico Slovenije, ki prek različnih društev, združenj, zvez in organizacij zastopa pomemben del kulturniškega sektorja.

Komisija poudarja, da bi bilo treba zaradi širine delovanja in poslanstva javne RTVS v predlogu zakona več pozornosti nameniti tudi izobraževanju urednikov, novinarjev ter drugega strokovnega in tehničnega osebja, ki v medsebojnem sodelovanju ustvarjajo različne oddaje in produkcije, ki za komercialne televizije niso tako pomembne, za slovenski nacionalni interes pa so lahko ključne. S tega vidika je javna radiotelevizija tako zelo pomembna, da ne bi smela biti v središču vsakodnevnih strankarsko političnih prestižnih polemik.

Komisija se zaveda, da je spreminjanje tako kompleksnega področja, kot je javna radiotelevizija, zelo zahtevno, zato se pri sprejemanju zakona zavzema za široko strokovno razpravo in vključitev številnih deležnikov civilne družbe na podlagi jasno definiranih smernic v smeri zagotovitve večje statusne in finančne trdnosti RTVS ter njene avtonomnosti in neodvisnosti.

* * *

Za poročevalca je bil določen državni svetnik Janoš Kern.

Podpredsednik
Bojan Režun, l.r.